

УДК 37.04

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/27.203572>**Валерія ІВАНОВА,***orcid.org/0000-0001-5055-4886*

викладач

Одеського коледжу мистецтв імені К. Ф. Данькевича

(Одеса, Україна) *wildroza92@gmail.com*

ГОТОВНІСТЬ ДО САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА: СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА, ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ

У статті розкрито готовність до самоосвітньої діяльності майбутніх молодших спеціалістів музичного мистецтва, яка відображає цінності пізнання та творчості, прагнення до самоосвіти, системні професійно орієнтовані знання, інформацію про методи самоосвіти, уміння цілеспрямовано здійснювати самовиховання та самонавчання з метою досягнення найвищого професіоналізму як музиканта та педагога.

Структурними компонентами готовності до самоосвітньої діяльності є аксіологічно-мотиваційний, змістово-когнітивний, функціонально-операційний, особистісно-вольовий. Зміст аксіологічно-мотиваційного компонента відображає інтереси студентів до питань музикознавства, найсучасніших проблем у галузі музичної культури, діяльності творчих колективів. Важливими сегментами змістово-когнітивного компонента є знання про професійну діяльність (теорія музики, сольфеджіо, гармонія, поліфонія, аналіз музичних творів, світова й українська музична література, музична критика, музичний фольклор, інструментознавство; педагогіка і психологія, методика навчання гри на інструменті); про самоосвітню діяльність (теоретичні підходи щодо організації самоосвіти майбутнього фахівця (культурологічний, акмеологічний, компетентнісний, синергетичний); методи самонавчання й самовиховання). Функціонально-операційний компонент відображає такі вміння, як: критичний аналіз літератури, порівняння, систематизація, класифікація; написання доповіді, програми, презентації; прогнозування розвитку явищ і процесів, визначення перспектив вивчення певних проблем; самоаналіз та самооцінка. Особистісно-вольовий компонент відображає організованість, дисциплінованість, наполегливість, самостійність, відповідальність.

Етапами педагогічної технології з формування зазначеної готовності є адаптаційний, продуктивний, творчий.

Ключові слова: *готовність, самоосвітня діяльність, молодший спеціаліст, музичне мистецтво.*

Valeriia IVANOVA,*orcid.org/0000-0001-5055-4886*

Lecturer

of the Odessa Dankevich College of Arts

(Odesa, Ukraine) *wildroza92@gmail.com*

THE READINESS OF FUTURE JUNIOR MUSICIANS TO SELF-EDUCATIONAL ACTIVITIES: ESSENCE, STRUCTURE, STAGES TO FORMING

The article describes the readiness for self-educational activities of future junior musicians. The purpose of the article is to reveal the essence and structure of the concept «readiness of future junior musicians to self-educational activities».

This phenomenon represents the values of cognition and creativity, the desire for self-education, the system of professionally oriented knowledge, information about methods of self-study, the ability to self-learning in order to achieve the highest professionalism as a musician and teacher. The structural components of readiness for self-educational activities are axiological-motivational, cognitive, functional-operational, and personal-volitional.

The axiological-motivational component reflects the students' interests in musicology, the modern problems of musical culture, and the activities of creative teams. The important segments of the cognitive component are knowledge about professional activities (music theory, solfeggio, harmony, polyphony, analysis of musical works, world and Ukrainian music literature, music criticism, musical folklore, instrumental science, technique of learning to play the instrument; pedagogy and psychology); about the theoretical approaches to organize the future specialist's self-education (cultural, acmeological, competent, synergistic), and about the methods of self-learning. The functional-operational component reflects the following skills: critical analysis of literature, comparison, systematization, classification; writing a report, program, presentation; forecasting the development of phenomena and processes, definition of prospects for future research; introspection and self-assessment. The person-volitional component reflects the organization, discipline, perseverance, independence, responsibility.

The stages of pedagogical technology for the formation of this readiness are adaptive, productive, and creative.

Key words: *readiness, self-educational activities, junior specialist, musical art.*

Постановка проблеми. Сучасні вимоги до високої конкурентоспроможності фахівців, їхніх широких, багатоаспектних знань міжкультурного характеру, здатності до аналізу проблем у сфері мистецтва, критичної оцінки диверсифікованої інформації й ухвалення оптимальних рішень у професійній діяльності зумовлюють необхідність постійного самовдосконалення та самозростання особистості майбутнього спеціаліста-музиканта. Це, як ніколи, актуалізує пріоритетність самоосвітньої діяльності студентів. Наголосимо, що самоосвіта майбутніх молодших спеціалістів дозволяє створити надійний фундамент для формування їхніх загальних та фахових компетентностей на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти, забезпечити ефективність, динамічність і неперервність професійного саморозвитку.

Аналіз досліджень. Вивчення наукових праць дозволяє стверджувати, що зазначена проблема розглядалася з таких ракурсів, як: методологічний базис професійної підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва (Бортнікова, 2018; Ніколаї, 2018; Орлов, 2008; Schafer, 2018), теоретичні засади формування готовності особистості до професійної діяльності (Дубасенюк, 2005; Дьяченко, Кандибович, 1976; Карамушка, Худякова, 2011; Кічук, 2016; Линенко, 2016; Максименко, 2002), зокрема й самоосвітньої (Kniazian, Khromchenko, 2019).

Проте проблема формування готовності до самоосвіти саме майбутніх молодших спеціалістів музичного мистецтва потребує більш ґрунтовного дослідження.

Мета статті – розкрити сутність і структуру поняття «готовність майбутніх молодших спеціалістів музичного мистецтва до самоосвітньої діяльності», визначити етапи формування зазначеної готовності.

Виклад основного матеріалу. Вивчення наукового фонду із проблеми формування готовності особистості до професійної діяльності свідчить про те, що це поняття відображає переважно мотивацію, сформовану систему знань і здатність швидко їх актуалізувати в різноманітних ситуаціях, настанову на діяльність та задоволення її результатами.

Зокрема, науковці (Дьяченко, Кандибович, 1976: 51), презентуючи фундаментальні положення готовності до діяльності, слушно зазначають, що вона відображає сукупність сталих і ситуативних настанов на активні та доцільні дії. Науковці наголошують на таких основних видах готовності: готовність як настроювання, готовність як якість.

Готовність як настроювання відображає тимчасовий стан, який передбачає мобілізацію можливостей особистості ефективно виконувати певні дії в конкретний момент діяльності. Підкреслимо, що оптимальність настроювання на діяльність залежить від розуміння її загальних та конкретизованих завдань, усвідомлення її важливості, прагнення отримати якомога кращий результат, досягти успіху. Для перетворення зовнішньої мотивації на внутрішню стає актуальним формування інтересу до змісту діяльності, диференціація методів її організації, усвідомлення пріоритетності цієї діяльності для саморозвитку (Kniazian, Khromchenko, 2019: 388).

Готовність як якість може бути репрезентована різними сферами, серед яких мотиваційна, орієнтаційна, вольова, оціночна, мобілізаційно-настроювальна (Дьяченко, Кандибович, 1976: 51). Мотиваційна сфера готовності відбиває позитивне ставлення до діяльності, інтерес до її предмету, процесу, результату. Орієнтаційна сфера готовності до діяльності вимагає знань і уявлень про особливості її розгортання, характер дій, їхню ієрархію, використання саме тих груп дій, що відповідають змісту ситуації. З орієнтаційною пов'язана операційна сфера. Вона передбачає оволодіння процесуальним апаратом певної діяльності, сформованість умінь і навичок її проведення. Вольова сфера відображає дії із самоуправління, самоконтролю, саморегуляції. З попередньою у функціональній спорідненості перебуває оціночна сфера (самооцінка як конкретних результатів діяльності, так і рівня готовності до неї). Мобілізаційно-настроювальна сфера має у своєму складі вміння оцінювати труднощі, прогнозувати характер наступних дій, самомобілізуватися. На цілком слушну думку науковців, наявність у психічній структурі особистості обох видів готовності є показником високого рівня її сформованості.

Проекція окреслених вище положень на професійну підготовку, зокрема майбутніх учителів, дозволила науковцям дійти висновку про те, що готовність педагогів до певної діяльності доцільно розуміти як сукупність інтересів до неї, ціннісних орієнтирів студентів, системи їхніх теоретичних та прикладних знань про її сутність і структуру, умінь її проектувати й ефективно організовувати (Алтухова, 2014: 46; Литвиненко, 2004: 157; Хромченко, 2014: 64).

Окрім цього, аналіз наукових джерел (Рапацевич, 2005: 101) переконує в тому, що готовність до самоосвіти характеризується прагненням збагачувати власні знання, здатністю до систематичної

навчальної праці, орієнтації в різноманітних джерелах інформації, її критичного аналізу, порівняння, класифікації, узагальнення для самостійного вирішення сучасних проблем.

Варто акцентувати на тому, що аналіз освітньо-професійної програми підготовки молодшого спеціаліста галузі знань «Культура і мистецтво», спеціальності «Музичне мистецтво» переконує в неабиякому значенні самоосвіти у процесі його професійної підготовки (Профіль ОПП, 2018: 5). Так, серед загальних компетентностей важливими є вміння здійснювати пошук інформації з різних джерел, сприймати, аналізувати, узагальнювати, засвоювати її на основі вже сформованих знань. Неабияке значення має й уміння аналізувати конкретні ситуації, швидко знаходити ефективні шляхи розв'язання проблем. Суттєвими стають уміння формулювати питання, аргументувати відповідь, оцінювати сучасні соціально-культурні явища. Формування окреслених компетентностей у їхньому предметному та процесуальному аспектах передбачається насамперед в активній діяльності із самоосвіти.

Варто підкреслити, що й формування системи фахових компетентностей також зорієнтоване на активну самоосвітню діяльність, зокрема: асиміляції та трансформації професійно важливої інформації відповідно до вимог навчального курсу «Музичне мистецтво», послідовне структурування навчального матеріалу, програмування, проєктування та реалізацію своєї професійної діяльності (як артистичної, так і викладацької), проведення аналізу сучасних проблем у галузі мистецтва, критичний аналіз і оцінювання диверсифікованого культурного процесу в нашій країні, а також відповідних заходів, дослідження різних питань теоретичного музикознавства. Результативної самоосвітньої діяльності потребує і формування таких фахових компетентностей, як спроможність до вирішення проблем у педагогічній, репетиційній роботі, рефлексія результатів своєї професійної діяльності, впровадження отриманих психолого-педагогічних знань із педагогіки і психології в навчальній роботі в аудиторний та позааудиторний час.

Окрім зазначеного вище, наголосимо й на важливості якостей особистості, які також, згідно з вимогами освітньо-професійної програми, формуються в самоосвітній діяльності та є необхідними для її повноцінного розгортання: наполегливість у реалізації поставлених завдань, вияв завзяття, працьовитості, сили волі тощо.

На основі проведеного аналізу наукових джерел і вимог освітньо-професійної програми маємо

змогу стверджувати, що поняття «готовність до самоосвітньої діяльності майбутніх молодших спеціалістів музичного мистецтва» відображає цінності пізнання та творчості, інтерес та прагнення до самоосвіти, системні професійно орієнтовані знання, а також знання про методи самоосвіти, уміння цілеспрямовано здійснювати самовиховання та самонавчання, виявляти особистісні якості (організованість, дисциплінованість, наполегливість, самостійність, відповідальність) із метою досягнення найвищого професіоналізму як музиканта та педагога.

Структурними компонентами цього поняття є такі:

- аксіологічно-мотиваційний, репрезентований цінностями пізнання та творчості, прагненням до самоосвіти, інтересом до її змісту та процесу;

- змістово-когнітивний, який відображає зміст самоосвітньої діяльності майбутніх музичних працівників, а саме: професійно орієнтований матеріал та знання про методи, прийоми, засоби самоосвіти;

- функціонально-операційний, який віддзеркалює систему вмінь самоосвітньої діяльності, насамперед пошук, аналіз, систематизацію інформації з монографій, дисертацій, статей, тез, презентацій, кінофільмів, телепередач тощо як у цифровому (наприклад, у мережі Інтернет), так і в паперовому форматі;

- особистісно-вольовий, що передбачає вияв особистісних якостей, необхідних для забезпечення сталого характеру самоосвіти, її високої ефективності.

Конкретизуючи зміст *аксіологічно-мотиваційного компонента*, варто зазначити, що, відповідно до наукової позиції І. Беха, саме ціннісні орієнтації становлять стрижень особистості та забезпечують персональну участь у діяльності (Бех, 2018: 7). Оскільки самоосвіта має пізнавальний характер, то важливими цінностями, які формуються в ній та підтримують її функціонування, є цінності пізнання. Саме вони орієнтують особистість на збагачення загальної культури (в індивідуальному та соціальному ракурсах), розширення ерудиції та кругозору. Не менш важливі також цінності творчості, оскільки саме творчість передбачає генерування нових знань, актуалізацію креативності студентів, що приводить до досягнення суттєвих результатів у самоосвітній діяльності (набуття об'єктивно нових знань у сфері мистецтвознавства й методики викладання музичного мистецтва).

Прагнення до самоосвіти є бажанням опанувати новий матеріал із метою підвищення свого

професіоналізму, досягнення найвищих результатів як артиста і як викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів.

Щодо інтересу до змісту та процесу самоосвітньої діяльності, то варто підкреслити, що це є мотив, який реалізується завдяки пізнавальній привабливості й усвідомленню пріоритетності цієї діяльності (Рубінштейн, 2007: 526). У самоосвітній діяльності актуалізуються різноманітні інтереси студентів до питань, наприклад, музикознавства (музичних творів, їхніх авторів, історії створення, особливостей інтерпретації, видатних виконавців у різний час, впливу на інші види мистецтва тощо), найсучасніших проблем у галузі музичної культури, культурно-мистецького процесу в Україні, організації мистецьких заходів, діяльності творчих колективів, педагогічної діяльності в спеціалізованих мистецьких навчальних закладах та інше. Інтерес до процесу самоосвітньої діяльності активізує вивчення літературних і наукових джерел із музичного мистецтва, методики викладання відповідних навчальних дисциплін, психологічних і педагогічних особливостей дітей, які навчаються в мистецьких навчальних закладах, опрацювання та використання набутої інформації у професійній діяльності.

Розкриваючи *змістово-когнітивний компонент* готовності до самоосвіти майбутніх молодших спеціалістів, варто наголосити на необхідності виокремлення двох основних сегментів цієї інформації, яка й засвоюється у процесі цієї діяльності:

1) *знання про професійну діяльність:*

а) як музиканта (культурологія, теорія музики, сольфеджіо, гармонія, поліфонія, аналіз музичних творів, світова й українська музична література, музична критика, музичний фольклор, інструментознавство, історія виконавства, аранжування, диригування, інструментування, читання партитур, організація сценічно-постановочної та репетиційної діяльності);

б) як педагога (педагогіка і психологія, методика навчання гри на інструменті, методика навчання естрадного співу, методика роботи з хором, методико-виконавський аналіз педагогічного репертуару, охорона дитячого голосу);

2) *знання про самоосвітню діяльність:*

а) теоретичні підходи щодо організації самоосвіти майбутнього фахівця (культурологічний, акмеологічний, компетентнісний, синергетичний, особистісно-діяльнісний тощо);

б) інструментарій самовиховання (прийоми самоаналізу, самозобов'язання, самопереконання, самопримусу, самонавіювання, самозаохочення

й інші) та самонавчання (відвідування концертів, лекцій, зустрічей із відомими митцями, конспектування, складення ментальних карт, участь у консультаціях, онлайн-курсах, відеокурсах, відеоконференціях, вебінарах, тренінгах, бесідах із досвідченими фахівцями-експертами, проведення досліджень за певними темами).

Функціонально-операційний компонент відображає вміння, якими має володіти студент, щоби проводити дієву самоосвіту:

– рецептивно-аналітичні: робота з бібліографією, науковою літературою; відбір необхідного матеріалу, його критичний аналіз, реферування, анування, порівняння, систематизація, класифікація, узагальнення;

– продуктивно-аргументаційні: написання й оформлення згідно із сучасними вимогами певного тексту (наприклад, реферату, доповіді, програми, презентації) з повним викладом власних ідей та їх аргументацією (за допомогою прикладів, цитат, фактів);

– перспективно-прогностичні: проведення прогнозу розвитку явищ та процесів, визначення перспектив вивчення певних проблем;

– рефлексивно-самооціночні (самоаналіз і самооцінка динаміки розширення власних знань у процесі самоосвітньої діяльності, окреслення напрямів подальшого особистісно-професійного саморозвитку).

Такий компонент готовності майбутніх молодших спеціалістів музичного мистецтва до самоосвітньої діяльності, як *особистісно-вольовий*, відображає якості, найбільш важливі для досягнення успіху в цій діяльності, зокрема, серед них передусім варто назвати організованість, дисциплінованість, наполегливість, самостійність, відповідальність. Так, організованість у самонавчанні передбачає чіткість і послідовність дій особистості з розширення своїх знань і опанування певних умінь; дисциплінованість – дотримання правил поведінки в цій діяльності; наполегливість – непохитність у реалізації запланованих дій, програми, завзятість у досягненні мети. Самостійність передбачає здатність діяти у процесі самоосвіти без стороннього управління цією діяльністю, керівництва, а відповідальність – серйозність і добросовісність у виконанні взятих на себе обов'язків із самоосвіти. Особливо важливим є виявлення сили волі у процесі самоосвітньої діяльності як самоопанування, влади над своїми емоціями та настроєм, рішуче управління своїми діями, переборення лінощів.

З метою послідовного формування окреслених вище компонентів готовності майбутніх молодших

спеціалістів музичного мистецтва до самоосвітньої діяльності нами була розроблена педагогічна технологія, яка впроваджувалася за такими основними етапами: адаптаційний, продуктивний, творчий.

На першому – адаптаційному – етапі передбачалося ознайомлення студентів із вимогами самоосвітньої діяльності, сутністю та компонентами готовності до неї, критеріями та показниками її сформованості; проведення анкетування, тестування, бесід на предмет виявлення рівня готовності студентів до самоосвіти; організація вступних лекцій про напрями й інструментарій самоосвіти.

Продуктивний етап містив методи, що орієнтували на аналіз додаткової професійно орієнтованої інформації, читання статей, книг, перегляд різноманітних відеоматеріалів, розробку презентацій, програм концертів, творчих конкурсів, підготовку окремих виступів тощо.

Творчий етап націлював на те, щоби майбутні молодші спеціалісти провели самостійне дослідження з окремої теми, наприклад, про життя відомих композиторів, виконавців, про вплив музичних творів на культурний розвиток певних країн, міжкультурну взаємодію різних народів. Окрім цього, вони мали вивчити інноваційні прийоми викладання дітям гри на різних інструментах, співу, музикознавчих навчальних дисциплін, запропонувати власні цікаві підходи до оптимізації музично-виконавської, методичної, педагогічної

роботи викладача в початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах.

Висновки. Отже, готовність до самоосвітньої діяльності майбутніх молодших спеціалістів музичного мистецтва відображає цінності пізнання та творчості, інтерес і прагнення до самоосвіти, системні професійно орієнтовані знання, а також знання про методи самоосвіти, вміння цілеспрямовано здійснювати самовиховання та самонавчання, виявляти особистісні якості (організованість, дисциплінованість, наполегливість, самостійність, відповідальність) із метою досягнення найвищого професіоналізму як музиканта та педагога. Структурними компонентами цього поняття є аксіологічно-мотиваційний (відбиває цінності пізнання та творчості, прагнення до самоосвіти, інтерес до її змісту та процесу), змістово-когнітивний (репрезентує професійно орієнтований матеріал, а також знання про інструментарій самоосвіти), функціонально-операційний (відбиває систему вмінь самоосвітньої діяльності), особистісно-вольовий (відображає якості особистості студента (організованість, дисциплінованість, наполегливість, самостійність, відповідальність)). Етапами педагогічної технології з формування зазначеної готовності є адаптаційний, продуктивний, творчий.

Перспективи дослідження полягають у висвітленні вітчизняного та закордонного досвіду формування готовності до самоосвітньої діяльності бакалаврів і магістрів музичного мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алтухова Г. Підготовка майбутніх учителів до організації міжкультурної взаємодії школярів : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2014. 215 с.
2. Бех І. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ ; Чернівці : Букрек, 2018. 320 с.
3. Дубасенюк О. Теорія і практика професійної виховної діяльності педагога : монографія. Житомир : Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка, 2005. 368 с.
4. Дьяченко М., Кандыбович Л. Психологические проблемы готовности к деятельности. Минск : БГУ, 1976. 176 с.
5. Карамушка Л., Худякова Н. Мотивація підприємницької діяльності : монографія. Київ ; Львів : Сполом. 2011. 208 с.
6. Кічук Н. Готовність майбутнього вчителя початкових класів до створення освітнього середовища учня як результат професійної підготовки до інноваційної діяльності. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія «Педагогічні науки»*. 2016. № 1. С. 82–91.
7. Максименко С. Розвиток психіки в онтогенезі. Т. 1 : Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. Київ : Форум, 2002. 319 с.
8. Линенко А. Професійна ідентичність в контексті професійної підготовки майбутнього вчителя: теоретичний аспект дослідження. *Наука і освіта*. 2016. № 1. С. 72–77.
9. Литвиненко С. Соціально-педагогічна підготовка майбутнього вчителя. Одеса ; Рівне : СВД Черкасов М. П. ; РДГУ, 2004. 302 с.
10. Ніколаї Г. Методичні засади ритмічної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : науковий журнал. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. № 6 (80). С. 221–232.
11. Орлов В. Методологічні проблеми художньо-педагогічної освіти. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент* : збірник наукових праць. Київ, 2008. Вип. 3. С. 108–128.
12. Профіль освітньо-професійної програми «Молодший спеціаліст з музичного мистецтва». Київський інститут музики ім. Р. М. Глієра (коледж). 2018. URL: <http://www.glierinstitute.org/ukr/rules/2018/04/osp-ms.pdf>.

13. Рапацевич Е. Педагогика : Большая современная энциклопедия. Минск : Современное слово, 2005. 720 с.
14. Рубинштейн С. Основы общей психологии. Санкт-Петербург : Питер, 2007. 713 с.
15. Хромченко О. Підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до організації навчально-дослідницької діяльності старшокласників : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2014. 230 с.
16. Bortnikova O. Methodology of upbringing of adaptive style of leadership of students of schools of culture and art. *Actual Problems of Science and Education APSE – 2018, Held in Budapest on 28th of January 2018*. URL: <http://scaspee.com/all-materials/actual-problems-of-science-and-education-apse-2018>.
17. Kniazian M., Khromchenko O. The ESP Lecturers' Self-Development Competence in Higher Educational Context. *The Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*. 2019. Vol. 7. № 3. P. 385–393. URL: <https://doi.org/10.22190/JTESAP1903385K>.
18. Schafer D. *The Cultural Personality*. Rock's Mills Press Oakville. Ontario, 2018. 106 p.

REFERENCES

1. Altukhova H. M. *Pidhotovkamaibutnikhuchytelivdoorhanizatsiimizhkhkulturnoivzaiemodiishkoliariv* [Training of Future Teachers to Organize the Cultural Interaction of Pupils]. Odesa, 2014. 215 s. [in Ukrainian].
2. Bekh I. D. *Osobystynashliakhu do dukhovnykhtsinnosti* [Personality on the path to spiritual values]: monohrafiia. K. – Chernivtsi: Bukrek, 2018. 320 s. [in Ukrainian].
3. Dubaseniuk O. A. *Teoriia i praktykaprofeziinoivkhnoidiialnostipedahoha* [The theory and practice of professional educational activity of the teacher]: monohrafiia. Zhytomyr: Zhytomyr. derzh. un-t im. I.Franka. 2005. 368 s. [in Ukrainian].
4. Dyachenko M. I., Kandyibovich L. A. *Psihologicheskieproblemyigotovnosti k deyatelnosti* [Psychological problems of readiness for activity]. Minsk: BGU, 1976. 176 s. [in Russian].
5. Karamushka L. M., Khudiakova N. Yu. *Motyvatyapiidpriyemnytskoidiialnosti* [Motivation of entrepreneurial activity]: monohrafiia. K. – Lviv: Spolom. 2011. 208 s.
6. Kichuk N. *Hotovnistmaibutnohovchyteliapochatkovykhklasiv do stvorenniaosvitnohoseredovyshchauchnia yak rezultatprofeziinoipidhotovky do innovatsiinoiialnosti* [Readiness of a future primary school teacher to the creation of a pupil's education environment as a result of professional preparation to innovation activity]. *ZbirnyknaukovykhpratsNatsionalnoiakademiiDerzhavnoiprykordonnoisluzhbyUkrainy. Seria: Pedahohichninauky*. 2016. № 1. S. 82–91. [in Ukrainian].
7. Maksymenko S. D. *Rozvytokpsykhyky v ontogenezi* [Development of the psyche in ontogeny]. T.1: *Teoretyko-metodolohichniproblemyhenetychnoipsykholohii*. K.: Forum, 2002. 319 s. [in Ukrainian].
8. Lynenko A. F. *Profesiinaidentychnist v kontekstiprofeziinoipidhotovkymaibutnohovchytelia: teoretychniyaspektdo slidzhennia*[Professional Identity in Terms of Future Teachers Training: Theoretical Aspect]. *Nauka i osvita*. 2016. № 1. S. 72–77. [in Ukrainian].
9. Lytvynenko S. A. *Sotsialno-pedahohichnapidhotovkamaibutnohovchytelia* [socio-pedagogical preparation of the future teacher]. Odesa: SVD Cherkasov M. P.; Rivne: RDHU, 2004. 302 s. [in Ukrainian].
10. Nikolai H. *Metodychnizasadyrytmichnoipidhotovkymaibutnikhuchytelivmuzychnohomystetstva ta khoreohrafiia* [Methodological foundations of the future musical art andchoreography teachers' rhythmic training]. *Pedahohichninauky: teoriia, istoriia, innovatsiinitekhnolohii: naukovyizhurnal*. Sumy: SumDPUimeni A. S. Makarenka, 2018. № 6 (80). S. 221–232. [in Ukrainian].
11. Orlov V. F. *Metodolohichniproblemykhudozhno-pedahohichnoiosvity* [Methodological problems of art and pedagogical education]. *Mystetskaosvita: zmist, tekhnolohii, menezhment: zb. nauk. prats. K.*, 2008. Vyp. 3. S. 108–128. [in Ukrainian].
12. *Profilosvitno-profesiinoiprohramy. Molodshyispetsialist z muzychnohomystetstva* [Profile of educational and professional program. Junior Specialist in Musical Arts]. *Kyivskiyinstytutmuzykyim. R. M. Hliiera (koledzh)*. 2018. [in Ukrainian].<http://www.glierinstitute.org/ukr/rules/2018/04/osp-ms.pdf>
13. Rapatsevich E. S. *Pedagogika: Bolshayasovremennayaentsiklopediya* [Pedagogy: The Great Modern Encyclopedia]. Mn. : Sovremennoeslovo, 2005. 720 s. [in Russian].
14. Rubinshteyn S. L. *Osnovyobshchepsikholohii* [Fundamentals of General Psychology]. SPb.: Piter, 2007. 713 s. [in Russian].
15. Khromchenko O. V. *Pidhotovkamaibutnikhuchytelivfilolohichnykhspetsialnostei do orhanizatsiinavchalno-doslidnytskoidiialnostistarshoklasnykiv* [Training of Future Teachers of Philological Specialties to Organize the Educational and Research Activities of Senior Pupils]. Odesa, 2014. 230 s. [in Ukrainian].
16. Bortnikova O. V. Methodology of upbringing of adaptive style of leadership of students of schools of culture and art. *Actual Problems of Science and Education APSE – 2018 Held in Budapest on 28th of January 2018*. [in English]. <http://scaspee.com/all-materials/actual-problems-of-science-and-education-apse-2018>.
17. Kniazian M., Khromchenko O. The ESP Lecturers' Self-Development Competence in Higher Educational Context. *The Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*. 2019, Vol. 7, № 3, pp. 385–393. [in English]. <https://doi.org/10.22190/JTESAP1903385K>
18. Schafer D. P. *The Cultural Personality*. Rock's Mills Press Oakville, Ontario, 2018. 106 p. [in English].